

POSTANOWIENIE

31 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 31 marca 2026 r. w Warszawie
zażalenia T.J.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie

z 15 grudnia 2021 r., II Ca 1566/12,

w sprawie z wniosku J.G. i M.G.

z udziałem A.S., M.J., T.J., M.M.-J., B.J., S.M., M.O., A.S., T.P., S.S. i M.J.

o zniesienie współwłasności,

oraz sprawy z wniosku M.J.

z udziałem A.S., T.J., M.M.-J., B.J., S.M., M.O., A.S., T.P., S.S., M.J., M.G. i J.G.

o uwłaszczenie,

1) oddała zażalenie,

**2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie
w sprawie.**

[A.T.]

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 2 marca 2012 r. Sąd Rejonowy w Wieliczce w sprawie
z wniosku M.G. i J.G. o zniesienie współwłasności nieruchomości stanowiącej
działkę nr [...] oraz w sprawie z wniosku uczestnika M.J. o uwłaszczenie tej

nieruchomości stwierdził, że M.J. nabyła z dniem 4 listopada 1971 r. w trybie uwłaszczenia działkę nr [...] o powierzchni 0,6073 ha położoną w R. dla której Sąd Rejonowy w Wieliczce prowadzi księgę wieczystą KR [...] (punkt I), oddalił wniosek o zniesienie współwłasności nieruchomości objętej postępowaniem (punkt II) oraz stwierdził, że każda ze stron ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie (punkt III).

Sąd Rejonowy dokonując oceny całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego stwierdził, że M.J. spełniła wynikające z art. 1 ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz.U. Nr 27, poz. 250, ze zm. – dalej: „ustawa z 26 października 1971 r.”) przesłanki nabycia własności nieruchomości objętej sporem. Wobec uwzględnienia wniosku M.J. o uwłaszczenie oddalił natomiast wniosek o zniesienie współwłasności nieruchomości, skoro wyłącznym jej właścicielem była od 4 listopada 1971 r. M.J., a jej spadkobiercy nie zgłosili żądania dotyczącego zniesienia współwłasności.

Postanowieniem z 15 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Krakowie - orzekając na skutek apelacji wnioskodawców J.G. i M.G. – zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że oznaczył je jako częściowe, w punkcie I. oddalił wniosek o uwłaszczenie oraz uchylił zaskarżone postanowienie w punkcie II dotyczącym oddalenia wniosku o zniesienie współwłasności i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Wieliczce do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania, a punktowi III. nadał brzmienie, że w zakresie wniosku o uwłaszczenie stwierdzić, iż wnioskodawcy i uczestnicy ponoszą koszty związane ze swoim udziałem w sprawie (pkt 1); stwierdził ponadto, że wnioskodawcy i uczestnicy ponoszą koszty związane ze swoim udziałem w postępowaniu odwoławczym w zakresie wniosku o uwłaszczenie (pkt 2).

U podstaw uwzględnienia apelacji wnioskodawców i oddalenia wniosku o uwłaszczenie nieruchomości objętej wnioskiem o zniesienie współwłasności legło stwierdzenie, że całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, nie daje podstaw do przyjęcia, że M.J. spełniła przesłanki uzasadniające przyjęcie, że nabyła w trybie uwłaszczenia działkę nr [...] na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uchylił zaskarżone orzeczenie w części dotyczącej oddalenia wniosku o zniesienie współwłasności i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania uznając, że Sąd ten w tym zakresie nie rozpoznał istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.).

Wskazał, że Sąd Rejonowy wadliwie przyjął, że w stosunku do nieruchomości objętej sporem nie został skutecznie złożony wniosek o zniesienie jej współwłasności. Wynika to po pierwsze z faktu, który Sąd pierwszej instancji przeoczył, że wnioskodawcy M. i J. małżonkowie G. nabyli udziały w działce nr [...] na podstawie umowy sprzedaży, co oznacza, że może do nich znaleźć zastosowanie rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych (art. 5 ustawy z dnia 8 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, tekst jedn. Dz.U. z 2025 r., poz. 341 – dalej: „u.k.w.h.”). Po wtóre, nie podzielenie stanowiska Sądu Rejonowego odnośnie do istnienia przesłanek nabycia własności nieruchomości w drodze uwłaszczenia przez M.J. oznacza, że pozostaje ona we współwłasności, a w zakresie udziałów po T.J. i J.J. powinna podlegać działowi spadku. Konieczne jest zatem przeprowadzenie postępowania w tym przedmiocie, czego Sąd pierwszej instancji zaniechał.

Postanowienie to zaskarżył zażaleniem uczestnik T.J., w części dotyczącej uchylenia punktu drugiego postanowienia Sądu Rejonowego w Wieliczce (dotyczącego oddalenia wniosku o zniesienie współwłasności nieruchomości) i w tym zakresie przekazującego sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, wnosząc o jego uchylenie.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. i art. 519¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., poprzez bezzasadne i przedwczesne uchylenie postanowienia z 2 marca 2012 r. w zakresie jego pkt. II mimo, że od rozstrzygnięcia w przedmiocie uwłaszczenia przysługuje stronom środek zaskarżenia w postaci skargi kasacyjnej.

Wnioskodawcy J.G. i M.G. w odpowiedzi na zażalenie wnieśli o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Postanowieniem z 28 lutego 2023 r. Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie zażaleniowe wobec śmierci uczestniczki A.J. ze skutkiem na dzień 17 października 2022 r. (art. 174 § 1 pkt 1 w zw. z art. 398¹² oraz art. 13 § 2 k.p.c.).

Postanowieniem z 30 września 2025 r. Sąd Najwyższy podjął zawieszone postępowanie zażaleniowe z udziałem następców prawnych zmarłej A.J. – A.S., S.S., S.M., M.O., A.S., T.P., M.J., T.J., M.J. i B.J. (art. 180 § 1 pkt 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c.).

Postanowieniem z 31 marca 2026 r. Sąd Najwyższy – na skutek skargi kasacyjnej M.J. i skargi kasacyjnej T.J. – odrzucił skargi kasacyjne M.J. i T.J. w części dotyczącej rozstrzygnięcia o uchyleniu postanowienia Sądu Rejonowego w Wieliczce w punkcie II (drugim) i przekazaniu sprawy w tej części temu Sądowi do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania (pkt 1); odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej M.J. i T.J. do rozpoznania w pozostałej części (pkt 2); pozostawił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (pkt 3).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności, w związku z treścią zarzutów zażalenia przypomnienia wymaga, że w judykaturze Sądu Najwyższego wyjaśniono, iż kognicja Sądu Najwyższego jako sądu rozpoznającego zażalenie na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest wąska, ograniczając się wyłącznie do ustalenia, czy istniały procesowe podstawy do wydania orzeczenia kasatoryjnego czy też sąd odwoławczy popełnił błąd przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej, jako odpowiadającej jednej z podstaw orzeczenia kasatoryjnego i poszukiwał podstaw uchylenia orzeczenia poza katalogiem wskazanym w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Oznacza to, że Sąd Najwyższy rozpatrując zażalenie weryfikuje jedynie, czy doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo, wydanie orzeczenia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), bądź też czy miała miejsce nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.). Zażalenie nie jest natomiast środkiem prawnym służącym badaniu materialnoprawnej podstawy zaskarżonego orzeczenia, a poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje prawidłowość stanowiska prawnego sądu odwoławczego, co do *meritum* (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego

z 15 lutego 2013 r. I CZ 5/13, OSNC-ZD 2014 r., nr 1, poz. 4 i z 21 maja 2015 r., IV CZ 10/15, niepubl.).

Skarżący błędnie pojmując charakter wniesionego środka odwoławczego oczekuje natomiast od Sądu Najwyższego oceny prawidłowości rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji w zakresie przyjętej przez ten Sąd koncepcji rozstrzygnięcia sprawy. Tymczasem skuteczność zakwestionowania zaskarżonego postanowienia zależała wyłącznie od wykazania, że Sąd Okręgowy naruszył art. 386 § 4 k.p.c.

Skarżący oparł swe zażalenie na tezie, że Sąd drugiej instancji nie mógł równolegle, w uwzględnieniu apelacji wnioskodawców, oddalić wniosku M.J. o uwłaszczenie i uchylić postanowienia Sądu pierwszej instancji oddalającego wnioski J.G. i M.G. o zniesienie współwłasności, przekazując temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania. Uczestnik twierdził bowiem, że powinnością Sądu było w tej sytuacji zawieszenie postępowania w sprawie o zniesienie współwłasności do czasu rozpoznania potencjalnej skargi kasacyjnej od postanowienia w zakresie dotyczącym uwłaszczenia.

Po pierwsze – z przyczyn wyżej podniesionych – wobec ograniczonej kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym, nie może podlegać badaniu, czy Sąd Okręgowy powinien z przyczyn wskazanych przez skarżącego zawiesić postępowanie w oczekiwaniu za zakończenie ewentualnego postępowania kasacyjnego w zakresie oddalenia wniosku uczestnika M.J. o uwłaszczenie. Ubocznie jedynie zauważenia wymaga, że w dacie wydania przez ten Sąd zaskarżonego postanowienia nie toczyło się żadne postępowanie cywilne, które uzasadniałoby zawieszenie postępowania w przedmiocie zniesienia współwłasności (art. 177 § 1 pkt 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.).

Po drugie, pojęcie nierozpoznania istoty sprawy interpretowane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten Sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob.m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC

1999 nr 1, poz. 22 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36 i z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2). Nie ma żadnych wątpliwości, że Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że wobec prawomocnego oddalenia wniosku o uwłaszczenie nieruchomości i złożenia skutecznie wniosku o zniesienie jej współwłasności, w zakresie żądania zniesienia współwłasności Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, co wymaga wydania orzeczenia kasatoryjnego. Sąd ten nie przeprowadził bowiem w tym przedmiocie żadnego postępowania uznając to za bezprzedmiotowe.

Prezentując stanowisko przeciwne, odnoszące się wyłącznie do możliwości zakwestionowania w postępowaniu kasacyjnym zasadności oddalenia przez Sąd drugiej instancji wniosku o uwłaszczenie, skarżący nie dostrzega, że Sąd Okręgowy zakwestionował stanowisko Sądu pierwszej instancji, by nie został skutecznie złożony wniosek o zniesienie współwłasności wskazując, że wnioskodawcy J.G. i M.G. nabyli udziały w nieruchomości objętej sporem na podstawie umowy sprzedaży, co oznacza, że zastosowanie może znaleźć art. 5 u.k.w.h., czego Sąd Rejonowy nie badał.

Ubocznie dostrzeżenia wymaga, że argumentacja przedstawiona w zażaleniu, jest bezprzedmiotowa także z tego względu, że postanowieniem z 31 marca 2026 r. Sąd Najwyższy – na skutek skargi kasacyjnej M.J. i skargi kasacyjnej T.J. – odrzucił skargi kasacyjne M.J. i T.J. w części dotyczącej rozstrzygnięcia o uchyleniu postanowienia Sądu Rejonowego w Wieliczce w punkcie II (drugim) i przekazaniu sprawy w tej części temu Sądowi do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania (pkt 1); odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej M.J. i T.J. do rozpoznania w pozostałej części (pkt 2); pozostawił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (pkt 3).

Z przytoczonych względów, na podstawie art.394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy oddalił zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (art. 108 § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.).

Monika Koba

[A.T.]

[a.†]